

Гаркуша А. Г.

доцент кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань,
кандидат юридичних наук, доцент

Санакосв С. Д.

курсант ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ)
ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Система кримінальної юстиції зазнала значних змін у зв'язку з початком повномасштабного воєнного вторгнення російської федерації на територію нашої держави. Відповідні зміни відобразились, зокрема, в кримінально- процесуальному законодавстві шляхом внесення відповідних змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), що віднайшло своє відображення у прийнятті Законів України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» від 15.03.2022 року, Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 року та Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану». Норми вказаних Законів певним чином змінили порядок здійснення низки слідчих (розшукових) дій, але варто відмітити, що система слідчих (розшукових) дій змін не зазнала.

Досудове розслідування як етап кримінального судочинства є початковим та найбільш містким в контексті встановлення всіх обставин кримінально-протиправної дії. Слідчі дії – процесуальні дії дослідницького характеру, за допомогою яких орган досудового розслідування чи прокурор вирішують завдання, пов'язані з виявленням, закріпленням і дослідженням доказів під час досудового провадження [1, с.242]. Відмітимо, що особливості здійснення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану відображені як в контексті зміни порядку отримання дозволу на проведення певної слідчої дії, так й щодо загальних правил проведення вказаних дій. Так, через оцінку глобальних державних процесів ми спробували відтворити модель оновлення

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ І ДОПОВНЕННЯ КПК України та причинно-наслідковий зв'язок всередині неї [4, с.242].

Аналізуючи особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану, варто відмітити внесені зміни до загальних правил проведення слідчих дій, серед яких, відповідно до ч.4 ст.223 КПК проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час (з 22 години до 6 години) не допускається, за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного, а також крім здійснення кримінального провадження у порядку, встановленому статтею 615 цього Кодексу [2]. Отже, можемо відмітити відповідні зміни, яких зазнав кримінально-процесуальний закон, якими наразі дозволено проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час, але варто зазначити, що вказана норма може бути застосована за умови здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Абзацем 3 п. 1 ст. 615 КПК визначено, що при проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язане з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих [2], але додатково законодавцем у цій же нормі викладений імператив, який покладає обов'язок здійснення безперервної відеофіксації доступними технічними засобами. Варто зазначити, що у вказаному випадку обов'язковими умовами проведення таких слідчих (розшукових) дій без залучення понятих є:

- об'єктивна неможливість залучення понятих, тобто відсутність (поза волею особи, яка проводить відповідну слідчу (розшукову) дію) внаслідок певних обставин, умов проведення процесуальної дії можливості залучити зазначених суб'єктів;

- потенційна небезпека для життя чи здоров'я понятих (така небезпека логічно пов'язана із обстановкою та обставинами за яких проводиться відповідна процесуальна дія, оцінка яких вказує на реальну можливість впливу, виникнення певних умов, факторів, які можуть ставити під загрозу життя чи здоров'я понятих) [3, с.15-16].

Зауважимо, що існування двох вищевказаних умов є безумовними та обов'язковими для того, щоб застосування норми, визначеної в абзаці 3 п.1 ч.1 ст. 615 КПК, було законним, а докази, отримані в процесі проведення цих слідчих (розшукових) дій, визнавались допустимими.

Абзацем 2 ч. 11 ст. 615 КПК визначено, що показання, отримані під час допиту підозрюваного, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо у такому допиті брав участь захисник, а хід і результати проведення допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації [2]. Тобто законодавець дозволив певним чином відхилитись від

вимог однієї з засад кримінального процесу, такої як безпосередність дослідження показань, яка унормована в ст. 23 КПК та покладає на суд обов'язок безпосереднього дослідження доказів. Тому для того, щоб надані підозрюваним показання були визнані судом як доказ, потрібно врахувати наступні умови:

- дія правового режиму воєнного стану на території України;
- участь у допиті захисника;
- фіксування наданих показань за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації.

Отже, обмежуючись змістом дослідження та вищевикладеного в нашій роботі можемо зауважити, що вітчизняний кримінально-процесуальний закон зазнав змін у зв'язку з дією правового режиму воєнного стану на території України та потреб впровадження відповідних змін щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в таких умовах, осторонь не залишилось питання проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану, основні положення яких і були викладені у змісті нашого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процес: підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. В.М. Федченко. – 3-є вид., доп. і перероб. У 2-х ч. Ч. 1. Досудове провадження. – Дніпро : ДДУВС, 2022. – 544 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 6 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: наук.-практ. коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України (станом на 25 серпня 2022 року) / І.В. Гловюк, О.М. Дроздова, Г.К. Тетерятник та ін.; 3-є вид., допов. і перероб. – Дніпро: ДДУВС, 2022. – 100 с.
4. Гаркуша А. Г. Скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в умовах воєнного стану в контексті ст. 616 КПК України. *Право і безпека*. 2022. № 3 (86). С. 37–47. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.3.03>.